

K nejvýraznějším jevům charvátského přelomu století patří nesporně A. G. Matoš i jako básník i jako prozaik a esejista. V eseji *Soumrak divadla* se např. pokusil vymezit rozdíly mezi dramatickou a prozaickou tvorbou a dal přednost próze, stejně jako přibližně ve stejné době tak učinil např. Thomas Mann. A to je námětem Žmegačovy studie Matoš a hodnocení literárních druhů.

Genezi a filozofické základy tzv. „renesancismu“ na přelomu století rozebírá autor ve stati *Renesance v zrcadle moderny*. Konkrétním rozbořením hry Milana Begoviče *Venus Victrix* dokumentuje jak její sepětí s podobnými texty četných evropských autorů, tak také ukazuje na její zvláštní prvky, jež vycházejí z domácí tradice i z Begovičova temperamentu.

V. Žmegač je mj. výborným znalcem také díla Miroslava Krležiče. Poslední dvě studie v recenzované knize jsou věnovány Krležovu dramatickému dílu. První z nich nazval *Krležův fin de siècle: Maškaráda*. Dramatická legenda *Maškaráda* byla spolu s podobným textem *Salome* napsána v roce 1914 a patří k cyklu, který nese výrazně symbolisticko–expresionistický charakter. Žmegač ukazuje, jak byl mladý Krležič inspirován mj. Fr. Nietzsche a jak navazoval na antinaturalistickou dramaturgii, která depersonalizovala postavy jako typy, nikoli však jako charakter. Někteří charvátská literární badatelé již dříve poukazovali na podobnosti *Maškarády* s jeho pozdějším dramatem *Léda* (1930). Ty spočívají mj. v námětu vzájemného vztahu a neustálého konfliktu mezi mužem a ženou, který Krležič rozvedl např. v psychologickém dramatu *Léda* a v dramatické legendě *Adam a Eva*.

Studie *Expresionismus v lidovém stylu* knihu uzavírá. Na konkrétním specifickém textu v pořadí čtvrtého Krležičova uveřejněného dramatického díla, jímž je *Kraljevo* (1915, česky též pod názvem *Na Štěpána krále a Královský jarmak*), Žmegač charakterizuje tento literární směr a sleduje Krležičovy znalosti o evropských literárních vlnách a prouděch. Některé autorovy postřehy nám umožňují lépe pochopit význam této Krležičovy „skutečné legendy“ bez biblického příběhu, v níž se objevují některé nové prvky, zejména tzv. vizuálnost, která je příznačná pro všechny další Krležičovy expresionistické legendy.

Soubor studií V. Žmegače podává nový, celistvější a důkladnější obraz o období charvátské moderny, které je dosud bohužel neprávem relativně málo prozkoumané.

Ivan Dorovský

Milan Gjurčinov: Pred pragot na idninata. Skopje 1991, 311 stran

Makedonský literární kritik a teoretik Milan Gjurčinov (nar. 1928) patří k těm, jejichž činnost a dílo jsou známy také mimo hranice jeho vlasti. To mj. proto, že několikrát v minulosti pobýval a přednášel v Paříži, že sestavil několik antologií makedonské poezie a prózy, jež vyšly francouzsky, italsky, turecky a srbocharvátsky a že dvě desetiletí přednášel na skopské univerzitě dějiny nové ruské literatury. A. P. Čechov, B. Pasternak či M. Cvetajevová patří k jeho „miláčkům“. Jinak však patří M. Gjurčinov k nejvýraznějším hodnotitelům a „soudcům“ současné makedonské literatury. A také k těm makedonským odborníkům, kteří teoreticky a metodologicky promýšlejí jak domácí, tak také evropský literární vývoj. V recenzované práci věnoval Gjurčinov poslední tři studie, v nichž se zabývá obecnými otázkami literárního procesu a jeho periodizace, tzv. urychlenému vývoji v nové makedonské literatuře a možnostem srovnávacího studia.

Nejprve v 19 příspěvcích Gjurčinov recenzuje básnická a prozaická díla, jež vyšla od poloviny 70. let do roku 1986: nové sbírky veršů nedávno (prosinec 1993) zesnulého B. Koneského, romány B. Pavlovského, z nichž román *Duva* byl před několika lety kritikem A. Vangelovem přesvědčivě označen za plagiát hodnotí básnickou produkci roku 1974, sleduje novou tvůrčí orientaci básníka M. Matevského, analyzuje román *Rodinná freska* Z. Kovačevského, přehledně pojednává o básnických sbírkách mj. P. Andreevského, E. Kletnikova, B. Gjužela, R. Lazarova, S. Janevského, A. Popovského, V. Uroševiče, Č. Jakimovského i o sbírkách nejmladší básnické generace, která se teprve formuje (S. G. Dimovski, G. Stojkovski, J. Danilovski aj.), dále o románech B.

Ivanova, J. Strezovského, S. Janevského a D. Soleva. Gjurčinov tedy sleduje literární produkci různých generací, rozličných poetik a postupů i nestejně umělecké úrovni.

Do další části své knihy autor zařadil své úvahy o zakladateli makedonské moderní literatury Kostu Racionovi a jeho díle, o próze V. Maleského a Živka Činga a o poezii B. Koneského a B. Gjužela. Na příkladech z nové domácí básnické tvorby dokazuje vztah mezi ústní lidovou slovesností a psanou literaturou i zabývá se také mýtem v současné poezii.

Z lidové slovesnosti hodně čerpá dramatický debut Gorana Stefanovského, který Gjurčinov zaznamenává do obecného makedonského literárního vývoje. Na závěr této části pak autor zařadil texty dvou svých veřejných vystoupení, v nichž hovořil o nové makedonské literatuře.

Část nazvaná Syntézy obsahuje tři texty. V prvním z nich Gjurčinov sleduje a hodnotí vývojové cesty nové makedonské poezie za čtyři poválečná desetiletí (1945–1985), druhý text je věnován vybraným spisům prozaika V. Maleského. Třetí, nejrozsáhlejší text analyzuje chronologicky básnickou tvorbu Radovana Pavlovského od vydání jeho prvotiny (1961) až po sbírku Klíče (1984).

Ivan Dorovský

Wiener Slavistisches Jahrbuch. Band 38. Herausgegeben von Gerta Hüttl–Folter, Radoslav Katičić, František Václav Mareš und Josef Vintr. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Wien 1992, 364 stran.

Institut slavistiky vídeňské univerzity věnoval sledovaný svazek svého sborníku k sedmdesátým narozeninám prof. dr. **Františka Václava Mareše**; je rozdělen do pěti oddílů. Prvý obsahuje příspěvky rakouských slavistů k mezinárodnímu slavistickému kongresu konanému v srpnu 1993 v Bratislavě, druhý nazvaný slovanské etymologie zveřejňuje přednášky proslovené na sympoziu konanému na počest 100. výročí skonu Franze Miklosiche na institutě slavistiky vídeňské univerzity na podzim roku 1991, třetí přináší ostatní studie, další materiálové přínosy a závěrečný recenze. Smutnou shodou okolností prof. dr. František Václav Mareš, jemuž je sborník dedikován, zesnul během tisku naší recenze (3. 12. 1994).

H. Galton ve studii o vzájemných vztazích altajského jazyka a praslovánštiny vychází z předpokladu, že vliv altajského jazyka na prsl. se dotkl jak lexika, tak i morfologie; analyzuje možnost vzniku praslovanského *ch* na základě fonetického vlivu této řeči, všimá si vztahu praslovánštiny k baltským jazykům vzhledem k jejich geografickému uplatnění a zamýšlí se nad Jakobsonovými podněty stran velarizace a palatalizace.

G. Hüttl–Folterová analyzuje vznik novoruského literárního jazyka na základě syntaktických inovací ve 30. letech 18. století s konkrétním zvýrazněním podle francouzských paralel, kdežto **Jagoda Jurić–Kappelová** charakterizuje postavení bosenského žaltáře z roku 1404 v rámci přibývajících slovanských textů. Zaujmavé jde o dílo psané v někdejší západoštokavském nářečí; paleograficky náleží do rámce středověkých bosenských rukopisů, ideově představuje dílo související s bosenskou herezí; nová srovnání s jinými rukopisy ukazují na hlaholskou předlohu sledovaného textu.

Radoslav Katičić přináší práci národopisného a textově kritického charakteru o možné rekonstrukci praslovanského obřadu v souvislosti s oslavou hojnosti na základě litevských folklórních textových reziduí.

Shodné motivy v estetice v díle Kierkegaarda, Lermontova a Dostojevského sleduje **Adreas Leitner**, kdežto **Herta Maurer–Lauseggerová** podává zprávu o zkoumání slovinštiny v Korutanech z hlediska sociolinguistického pohledu v dvojjazyčném prostředí. Soudobé ruské lyriky v období tzv. ruské perestrojky si všimá **Rudolf Neuhäuser**, především na základě děl publikovaných v časopise *Novyj mir*, *Literaturmaja gazeta* aj. **Gerhard Neweklowsky** analyzuje jazykovou složku autobiografie Dositeje Obradoviće z roku 1783 vzniklé v době, kdy docházelo k emigraci Srbů do jižních Uher, kdežto jazykové elementy současné mluvy orientované k obchodu a hospodářství všeobecně v západní Evropě i v Rusku rozebírá **Renate Rathmayrová**. Shodných míst při